

Μαρώνεια Ροδόπης

Το σπήλαιο του Πολύφημου

Στους πρόποδες του Ισμαρου, δυτικά της Μαρώνειας, βρίσκεται ένα σπήλαιο που πιθανολογείται ότι είναι εκείνο που αναφέρει ο Όμηρος στην Οδύσσεια ως κατοικία του Κύκλωπα Πολύφημου. Η πανίδα του συγκαταλέγεται στις σπουδαιότερες των σπηλαιίων όλου του κόσμου, με τις νυχτερίδες να κυριαρχούν

Κείμενο - φωτ: Γιώργος Αβαγιανός
σπηλαιολόγος

Κατά τον Όμηρο (Οδύσσεια Ι 198) ο Οδυσσεύς μετά την καταστροφή της Τροίας φιλοξενήθηκε από τον Μάρωνα, ιερέα του Απόλλωνα και γιο του Ευάνθους. Εκεί αυτός και οι σύντροφοί του κινδύνευσαν από τον κύκλωπα Πολύφημο που κατοικούσε και φύλαγε τα πρόβατά του σε μια σπηλιά της περιοχής. Ο Οδυσσεύς κατάφερε να τον μεθύσει με το θεοπέσιο μαρωνεϊτή οίνο και να τυφλώσει το μοναδικό του μάτι σώζοντας τους συντρόφους του.

Η αρχή του μύθου πιθανόν να ανιχνεύεται στην εύρεση από τους αρχαίους Έλληνες κρανίων ελεφάντων που είχαν μια τρύπα στο μέτωπο, στη βάση της προβοσκίδας. Νόμιζαν ότι στη θέση της τρύπας υπήρχε ένα μεγάλο μάτι που ανήκε σε κάποιο μονόφθαλμο γίγαντα. Το σπήλαιο που αναφέρει ο Όμηρος πιθανόν να είναι αυτό που βρίσκεται στους πρόποδες του Ισμαρου, δυτικά της Μαρώνειας, στην τοποθεσία «Κουφού Πλάι» και σε ύψος 50 μέτρων. Γνωστό από πολύ παλιά, χρησιμοποιήθηκε και για την εξαγωγή γουάνο

που υπάρχει άφθονο σε αυτό και χρησιμοποιείται για λίπασμα. Η πρώτη σπηλαιολογική αποστολή έγινε το 1969 από την Ελληνική Σπηλαιολογική Εταιρεία. Αφορμή υπήρξε ένα σκαρίφημα της σπηλιάς που έστειλε στην Εταιρεία ο κάτοικος της Μαρώνειας Κ. Αυδής το 1955 (Δελτίο ΕΣΕ, τεύχος Ιο, σελ. 19-20, 1957), ο οποίος από το 1896 έβγαζε γουάνο από αυτό και το πουλούσε στη γύρω περιοχή.

Ακολούθησαν άλλες δύο αποστολές της ΕΣΕ και τα αποτελέσματα δημοσιεύθηκαν στο Δελτίο της ΕΣΕ (τεύχος Ι, Ιανουάριος-Μάρτιος 1970, τόμος ΧΙ). Εγώ πρωτοεπισκέφθηκα το σπήλαιο το 1981. Τότε εξερεύνησα κάποια νέα τμήματα με δύσκολη πρόσβαση και έκανα την πρώτη φωτογράφιση. Από τότε ακολούθησαν άλλες τέσσερις αποστολές για τη μελέτη του ►

Η είσοδος του σπηλαίου του «Κύκλωπα Πολύφημου» βρίσκεται στην ανατολική πηλαγιά ενός λόφου στους πρόποδες του όρους Ισμαρος στην τοποθεσία «Κουφού Πηλαί», βορειοδυτικά της Μαρώνας

που την προφταίνετε» τάραζαν αυτόν τον κόσμο της σιωπής. Νιώθαμε σαν γίγαντες που παρατηρούν τη ζωή μιας πόλης από ψηλά. Εδώ όλοι είναι κυνηγοί και θηράματα, οι αράχνες στήνουν τα δίκτυα τους για να πιάσουν τα κολεόπτερα, οι σαρανταποδαρούσες αρπάζουν τις αράχνες, οι νυχτερίδες τρώνε τις σαρανταποδαρούσες, σκαθάρια, αράχνες, μυριάποδα τρώνε τα μικρά των νυχτερίδων όταν πέφτουν από την οροφή, σε 1 μόνο τετραγωνικό μέτρο γούανο μπορεί να υπάρχουν περισσότεροι από 33.000.000 ζωντανοί οργανισμοί. Τα τρωγλόβια είδη της Γης είναι περισσότερα από 50.000, οικοσυστήματα όπως αυτά του σπηλαίου της Μαρώνας χρειάστηκαν εκατομμύρια χρόνια για να δημιουργηθούν, κι εμείς οι σύγχρονοι άνθρωποι απειλούμε να τα καταστρέψουμε με επεμβάσεις για την τουριστική εκμετάλλευση των σπηλαίων. Αλλά και εμείς οι μελετητές έχουμε μερίδιο ευθύνης: σε κάθε βήμα μου στο σπηλαιικό σκεπτόμουν ότι ίσως δεκάδες οργανισμοί συνθλίβονται κάτω από την μπότα μου και ακόμη και τα φλας ενοχλούν αφάνταστα τα χιλιάδες πλάσματα που έμαθαν να ζουν στο σκοτάδι. Καταλήγοντας, φαίνεται ότι εμείς οι σύγχρονοι πολιτισμένοι άνθρωποι αποτελούμε μεγαλύτερη απειλή για την πανίδα του σπηλαίου της Μαρώνας από το μυθικό Κύκλωπα Πολύφημο, που έζησε σ' αυτό χωρίς να την καταστρέψει. ■

Επιμέλεια: Ιωάννα Δεικτάκη

Διαφορετικό ως προς τη γένεση και την εξέλιξη

Το σπήλαιο της Μαρώνας στην περιοχή «Κουφού Πηλαί» της Κομοτηνής είναι ένα μοναδικό σπήλαιο, που διαφοροποιείται σημαντικά και ως προς τη γένεση και την εξέλιξη του από τα υπόλοιπα σπήλαια του ελληνικού χώρου, και κυρίως αυτά που απαντώνται στην αξονική περιοχή της Ελλάδας. Ειδικότερα, τα σπήλαια της κεντρικής και ηπειρωτικής Ελλάδας διανοίγονται κυρίως σε ασβεστολιθικά πετρώματα, από τη δράση του νερού που ρέει μέσα στις ασυνέχειές τους, τις οποίες και διευρύνει δημιουργώντας αρχικά έγκοιλα και στη συνέχεια μεγάλες σπηλαιώσεις.

Αντίθετα, το σπήλαιο της Μαρώνας, παρουσιάζει μια σημαντική ιδιομορφία στον τρόπο γένεσης και εξέλιξής του.

Πιο συγκεκριμένα, η ευρύτερη περιοχή του σπηλαίου, που αποτελείται στη βάση της από ισχυρά μεταμορφωμένα πετρώματα, ηλικίας πάνω από 100 εκατομμυρίων χρόνων περίπου, βυθίστηκε κατά το Ηώκαινο, δηλαδή πριν από 45 εκατομμύρια χρόνια, μέσα στη θάλασσα, με αποτέλεσμα σιγά σιγά να αποτίθενται ασύμφωνα επάνω τους μαργαϊκοί βιοκλαστικοί ασβεστόλιθοι πάχους μέχρι και 70 μέτρων περίπου.

Η ακριβής χρονολογία βύθισης συμπεραίνεται από τα πολλαπλά απολιθώματα (τρηματοφόρα - θαλάσσιοι οργανισμοί) που βρίσκονται σήμερα μέσα στο υπερκείμενο μαργαϊκό-ασβεστολιθικό υλικό.

Μετά την απόθεση, η περιοχή αναδύθηκε και τα υπόγεια νερά κινήθηκαν, όπως είναι φυσικό, στην επαφή του κρυσταλλικού υποβάθρου –που ήταν αδιαπέρατο και αποτελούσε τη βάση– και του μαργαϊκού ασβεστόλιθου– που ήταν περατός. Σιγά σιγά η ασυνέχεια μεταξύ των δύο πετρωμάτων διευρύνθηκε, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί η σπηλαιώση, έχοντας ως βάση το σκληρό μεταμορφωμένο κρυσταλλικό πέτρωμα και ως οροφή τον μαλακό ασβεστόλιθο.

Η σπηλαιώση ακολουθεί το ηλεγόμενο παλαιοανάγλυφο, δηλαδή τη σχεδόν επίπεδη οριζόντια επιφάνεια του κρυσταλλικού υποβάθρου, και ακριβώς γι' αυτόν το λόγο αναπτύσσεται κυρίως ως προς την οριζόντια διάσταση μάλλον, παρά ως προς την κατακόρυφη, δεν χαρακτηρίζεται δηλαδή ως σπηλαιοβάραθρο.

Οι συχνές πτώσεις βράχων της οροφής και το χαμηλό ύψος είναι τα κύρια χαρακτηριστικά του και επιπρόσθετα οι ιδιαιτερότητες στη σύσταση του σταλαγματικού υλικού οφείλονται ακριβώς στον τρόπο γένεσης και τη γεωλογική δομή και σύσταση των πετρωμάτων του χώρου.

Ευθύμιος Λέκκας

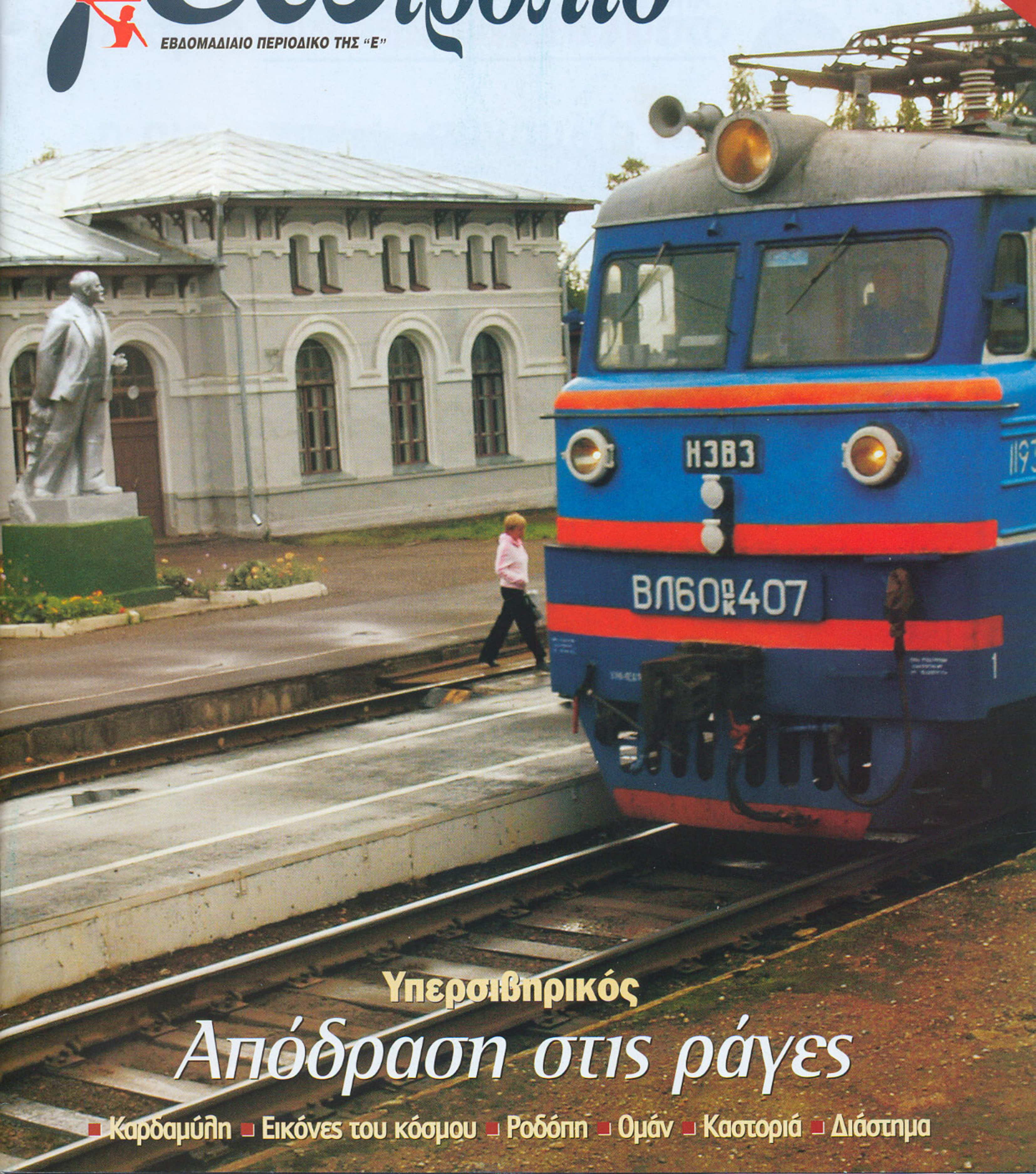
*Καθηγητής Δυναμικής Τεκτονικής Εφαρμοσμένης Γεωλογίας,
Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών*

ΤΕΥΧΟΣ 354 ΣΑΒΒΑΤΟ 27 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2007

ΝΕΩΤρόπιο

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ "Ε"

BBC Wildlife
The phantom king

Υπερσιβηρικός

Απόδραση στις ράγες

■ Καρδαμύλη ■ Εικόνες του κόσμου ■ Ροδόπη ■ Ομάν ■ Καστοριά ■ Διάστημα